

Шульжук 2007: Шульжук, К.Ф. Багатоаспектні виміри речення [Текст] / К. Ф. Шульжук // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 15. – Рівне : РДГУ, 2007. – С. 3-7. – ISBN 966-72-81-04-9.

У статті розглянуто проблемні питання функційного синтаксису, репрезентовано концепцію теорії синтаксичних залежностей, обґрунтовано виділення формально-синтаксичної і семантико-синтаксичної залежностей у реченнєвих структурах. Диференційовано функційні типи формально-синтаксичної залежності в простому елементарному та неелементарному (ускладненому) реченнях.

Ключові слова: просте елементарне речення, просте ускладнене речення, формально-синтаксична залежність, семантико-синтаксична залежність.

Available 19 September 2013.

Iryna Melnyk

УДК 811.161.2'367.624

СТУПЕНІ ВІДПРИСЛІВНИКОВОЇ ДІЄСЛІВНОЇ АНАЛІТИЧНОЇ СИНТАКСИЧНОЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ

The article deals with the clarification of specificity and extent of adverbialized verbal analytical transposition. The degrees of predicative sustainability of the description of adverbialized verbal analytical syntactic transposits have been outlined. The core and periphery of adverbialized verbal analytical semi-morphologized syntactic transposits have been outlined and characterized. Indicated derivative formations have been differentiated by the tacts of syntactic transposition.

Keywords: adverbialized verbal analytical syntactic transposition, attributive adverbs, adverbs of circumstances, predicative adverbs, adverbialized verbal analytical syntactic transposit, adverbialized verbal analytical semi-morphologized syntactic transposit.

У сучасній лінгвістиці проблема ступенів відприслівникової дієслівної аналітичної синтаксичної транспозиції остаточно не розв'язана. Це пов'язано з тим, що у висвітленні питання функціонування прислівників у формально-синтаксичній позиції присудка двоскладного речення та співвідносного з присудком головного члена односкладного речення маємо суттєві розбіжності. Традиційно вважають, що синтаксичну функцію присудка можуть заступати прислівники будь-якого семантико-синтаксичного розряду. Відповідно до цього погляду в реченнєвих структурах на зразок *Я – тут, ти – там; Я – туди, вона – сюди; – Це ми тобі зараз!* (В. Шевчук); ... *це – давно!* (Л. Костенко); ... *я навмисне* (І. Багрянний); *То він спересердя; То вона наперекір* та інших обставинні прислівники зі значенням місця, напрямку, часу, мети, причини тощо, ужиті в ролі прислівникового складеного присудка, що поєднаний із підметом у формі називного займенникових іменників. Так само тлумачать формально-синтаксичну присудкову функцію прислівників способу дії, зокрема їхніх різновидів із семантикою сукупності, єдності / роздільності, а також порівняльно-уподібнювальним значенням, наприклад: *То все разом, а ти – окремо* (Л. Костенко); *А він же хотів, щоб обидва береги були вкупі* (Ю. Мушкетик); ...*остовпілий Сироватка опинився віч-на-віч* з кошовим Іваном Сірком (Ю. Мушкетик); ...*у тому Луцьку все не по-людськи* ... (М. Олійник).

Проте сьогодні в лінгвоукраїністиці не викликають заперечень міркування про зумовленість формально-синтаксичної позиції прислівникових компонентів семантико-синтаксичною валентністю предиката [Городенська, Годз 2008: 37-38; Косенко 2009: 144-145]. У зв'язку з таким тлумаченням обставинні прислівники та прислівники способу дії в зазначених вище реченнєвих конструкціях представлені не в присудковій позиції, а у сфері

другорядних членів речення: прислівники зі значенням місця, напрямку – у функції керованого другорядного члена, зі значеннями часу, мети, причини, допустовості, а також частина прислівників способу дії, зокрема їхні різновиди із семантикою сукупності, єдності / роздільності, порівняльно-уподібнювальним значенням – детермінантного члена речення. На наш погляд, більшу пояснювальну силу мають звичайно дослідження, побудовані відповідно до принципів валентності предиката. Тому в розв'язанні питання функціонування прислівників у формально-синтаксичній позиції присудка двоскладного речення, встановленні ступенів їхньої предикативної закріпленості ми взяли за основу новий підхід, що має опертям семантико-синтаксичну валентність предиката. **Мету** нашої студії вбачаємо в цілісному вивченні проблеми відприслівникової дієслівної аналітичної синтаксичної транспозиції, теоретичному обґрунтуванні ступенів її реалізації в сучасній українській літературній мові з опертям на семантико-синтаксичну валентність прислівникових предикатів. Заявлена мета зумовлює необхідність розв'язання таких **завдань**: 1) дослідити вплив прислівникової семантики на їхню формально-синтаксичну позицію; 2) виявити специфіку та ступінь поширення відприслівникової дієслівної аналітичної синтаксичної транспозиції; 3) окреслити ступені предикативної закріпленості відприслівникових дієслівних аналітичних синтаксичних транспозитів; 4) виокремити та схарактеризувати ядро і периферію відприслівникових дієслівних аналітичних напівморфологізованих синтаксичних транспозитів; 5) диференціювати зазначені похідні утворення за тактами синтаксичної транспозиції.

За нового підходу у формально-синтаксичній присудковій позиції зафіксовані лише означальні прислівники [Городенська 2007: 42], для яких типовою, первинною, є функція прислівного, переважно придієслівного, некерованого другорядного члена речення [Вихованець 1988: 190; Вихованець, Городенська 2004: 299]. Проте й означальні прислівники заступають присудкову позицію обмежено, «лише в неелементарних двоскладних реченнях, підметову позицію яких заповнює інфінітив, та в елементарних двоскладних реченнях, підмет яких виражений формою вказівного чи узагальнювального займенникового іменника» [Городенська 2008: 111]. До того ж перехід прислівників у сферу дієслова обмежений лексично, оскільки в присудковій функції набули поширення переважно якісно-означальні прислівники з оцінним значенням, а саме: *важко, легко, добре, погано, приємно* та ін., а також співвідносні з ними компаративи та суперлативи: *важче / найважче, легше / найлегше, краще / найкраще, гірше / найгірше, приємніше / найприємніше*, наприклад: *...впоїти його було достобіса **важко** ...* (Ю. Мушкетик); *...все **буде добре*** (Р. Горак); *...**краще** буде для Сергія [попрацювати у провінції. – І. М.] ...* (Р. Горак); *...**найкраще** пересидіти в старій [хаті. – І. М.] до літа...* (Р. Горак); *...коли в бодні появиться децю скоромного, тоді воно і дихати **легше**...* (У. Самчук); *А це для мене **найгірше**...* (Р. Горак).

Формально-синтаксична позиція присудка також властива означальним просторовим прислівникам, серед яких: *близько, високо, глибоко, мілко, низько* тощо, співвідносним із ними компаративам та суперлативам із первинною семантикою місця: *ближче / найближче, вище / найвище, глибше / найглибше, мілкіше / наймілкіше, нижче / найнижче* тощо, які пов'язані звичайно з інфінітивним підметом у семантично неелементарних реченнєвих конструкціях, наприклад: *Літати – **високо (вище, найвище)!***; *Пірнати – **глибоко (глибше, найглибше)!*** Характерно, що зазначені прислівники в семантично елементарному реченні належать до валентно зумовлених локативними предикатами другорядних членів речення [Городенська 2006а: 9], тому їхнє функціонування в предикативній ролі також обмежене, пор.: *Сидіти – **близько (ближче, найближче)!*** і *...вона [казарма. – І. М.] тут **близько (ближче, найближче)**.* – І. М.] (О. Іваненко).

І лише для прислівників модальної семантики та співвідносних із ними компаративів і суперлативів позиція присудка є первинною. Це відрізняє їх від інших семантико-синтаксичних розрядів прислівників і синтаксично зближує з дієсловами, наприклад: *...це **непотрібно*** (О. Іваненко); *...хіба **потрібно** йому було тепер будь-що?* (П. Загребельний); – *Це **потрібно** вам для блискавичного закінчення війни? – поцікавився Отава*

(П. Загребельний); *це необхідно насамперед для нього* (О. Іваненко); *Це потрібніше за інше; Це найнеобхідніше*. Важливо зазначити, що реченнєві конструкції з прислівниковими складеними присудками модальної семантики є трансформами вихідних речень із простими дієслівними присудками, пор.: *Кому це потрібно?* (У. Самчук) ← *Хто потребує цього; Що йому потрібно?* (В. Малик) ← *Чого потребує він; ... все ... потрібно для сцени* (У. Самчук) ← *Всього потребує сцена*.

Як типову, або сильну, визначають формально-синтаксичну позицію присудка у двоскладному реченні для компаративних і суперлативних прислівників міри й ступеня [Городенська 2006: 54]. Кількісно-співвідносна семантика компаративів та суперлативів як виразників предикатів кількості та нетипова морфологічна форма вираження підмета – родовий відмінок – дали змогу нам тлумачити зазначений різновид похідних утворень у канві відчислівникових, а не відприслівникових дієслівних аналітичних синтаксичних транспозитів [Мельник 2013: 44].

Відприслівникові дієслівні аналітичні напівморфологізовані синтаксичні транспозити, а саме: *безлюдно, боляче, весело, важко, видно, відомо, відрядно, вітряно, гіршно, жарко, затишно, кривдно, легко, людно, лядно, морозно, мрячно, помітно, радісно, смішно, сніжно, соромно, спекотно, сумно, тепло, тяжко, хмарно, чутно* та ін., зафіксовані в первинній формально-синтаксичній функції співвідносного з присудком головного члена односкладних речень, наприклад: *Відтак ставало й зовсім весело...* (В. Шевчук); *Гнало вітрами з півдня, проте ще холодно було...* (О. Гончар); *Йому стало зовсім легко в цьому товаристві* (В. Шевчук); *Від цього ставало сумно, соромно, тісно* (У. Самчук); *Людно було в приміщенні Земельного банку* (І. Пільгук). В українській мові їх налічують близько ста одиниць. Частина з них утворює вищий і найвищий ступені порівняння. Характерно, що ступеньовані відприслівникові дієслівні аналітичні напівморфологізовані синтаксичні транспозити, як і неступеньовані, спеціалізовані на вживанні в позиції співвідносного з присудком головного члена односкладного речення, наприклад: *...їм обом було б краще й легше...* (О. Іваненко); *Йому ставало гірше й гірше* (О. Іваненко); *У веселій хаті, вирішив він, і тобі веселіше буде!* (В. Шевчук); *Стало легше й просторніше* (У. Самчук); *Найкраще їм бувало, коли вліті Лаврін одпрошувався у Сірка...* (Ю. Мушкетик). Зазначені неступеньовані та ступеньовані слова формують ядро відприслівникових дієслівних аналітичних напівморфологізованих синтаксичних транспозитів.

До периферії відприслівникових дієслівних аналітичних напівморфологізованих синтаксичних транспозитів належать співвідносні з прислівниками та іменниковими відмінковими формами одиниці, предикативна функція яких зумовила втрату зв'язку з парадигмою відмінювання. Сюди належать слова типу *біда, гріх, диво, досада, жаль, кривда, лихо, лідь, сором, шкода* тощо, наприклад: *Чи ж тобі не сором?* (У. Самчук); *Йому стало їй страшенно жаль* (О. Іваненко); *Шкода мені її, Меласі, – не зазнала щастя* (О. Іваненко). Частина з них, закріпившись у предикативній позиції, мають відповідники власне-прислівникового різновиду, а саме: *гріх – гіршно, досада – досадно, жаль – жалко, кривда – кривдно, сором – соромно*, пор.: *... стало жаль дозорця, шкодував на свої різкі слова...* (Ю. Мушкетик) і *– Я б і помер, але дітей жалко, поухли з голоду* (Є. Гуцало).

Дієслівну формально-синтаксичну присудкову позицію доповнено семантикою стану, що «споріднює їх із семантичним підкласом власне-дієслів, які виражають стан» [Вихованець 1988: 120]. Відприслівникові дієслівні аналітичні напівморфологізовані синтаксичні транспозити із семантикою стану «відтворюють статичну, неконтрольовану, позбавлену динаміки та розвитку ситуацію, у якій хто- або що-небудь перебуває, існує. Цю ситуацію зумовлюють якісь обставини, умови, вона є наслідком певних дій і спрямована на довкілля, предмет або істоту, здебільшого людину» [Кавера 2008: 6]. Зазначені слова переважно позначають: 1) фізичний, фізіологічний стан істоти, звичайно людини: *боляче, гірко, легко, млосно, тепло* тощо; 2) емоційно-психічний стан людини: *радісно, жаль, сором, страшно, сумно* тощо; 3) інтелектуальний стан: *байдуже, інтересно, цікаво, неінтересно, нецікаво* тощо; 4) стан довкілля: *вітряно, сонячно, темно, тепло, холодно* тощо;

5) темпоральні характеристики: *весняно, зимно, рано, пізно* тощо; 6) зорові чи слухові особливості: *видно, гамірно, тихо, чутно* тощо; 7) загальну оцінку (позитивну або негативну): *безладно, брудно, гарно, потворно, прекрасно* тощо; 8) стан з модальним відтінком необхідності: *варто, бажано, необхідно, потрібно, треба* тощо; 9) деякі інші стани: *вільно, самотньо, порожньо, самотньо* тощо, наприклад: *І панові добре і коту сито* (Усна народна творчість); *...султанові солодко й трохи млосно* (Ю. Мушкетик); *Страшно було Дорошеві тої палі* (Ю. Мушкетик); *Володькові зробилось радісно* (У. Самчук); *...з ними завжди було цікаво й легко...* (О. Іваненко); *...було тепло і м'яко в зимі* (Усна народна творчість); *Було так людно, літньо, сутінково* (І. Жиленко); *...на городі було видно кожну галузку, кожну травинку* (В. Малик); *У місті тихо* (І. Пільгук); *Чого ще треба людині?* (О. Гончар); *Як легко, як вільно було Єльці з ним!* (О. Гончар).

Формально-синтаксичну функцію співвідносного з присудком головного члена односкладних речень, специфічну семантику стану доповнює дієслівний набір морфологічних категорій, насамперед часу та способу, що знаходять вияв у теперішньому, минулому та майбутньому часі, а також у значеннях умовного та бажального способу, наприклад: *І холодно, і голодно, і додому далеко* (Усна народна творчість); *...на роботі чомусь Віруньці було марудно* (О. Гончар); – *Комусь, може, було б і легко тут, а я ж у місті виросла* (О. Гончар); *Хай буде гірко. Спогадом про Вас. Хай буде світло, спогадом предивним* (Л. Костенко); *...стає Минаєву незатишно та холодно* (Ю. Мушкетик); *В курені стало темно, як у могилі* (Ю. Мушкетик); *...стане знову нестерпно сумно...* (О. Іваненко). Характерно, що ці дієслівні морфологічні категорії зреалізовано не синтетично, тобто за допомогою закінчень, як у власне-дієслів, а аналітично, за допомогою аналітичної синтаксичної морфеми-зв'язки *бути* або інших морфем-напівзв'язок. Дієслівні морфологічні показники часу та способу доповнено також категоріями особи й числа, проте особово-числових протиставлень відприслівникові дієслівні аналітичні синтаксичні транспозити не утворюють, а лише зафіксовані у третій особі однини, що засвідчує їхню спільність з одноособовими дієсловами. Щодо граматичної категорії виду, то вона в аналізованого класу відприслівникових дієслівних транспозитів нівельована, тобто виступає в нерозчленованому вигляді [Вихованець 1988: 120].

Відприслівникові та відіменниково-відприслівникові дієслівні аналітичні напівморфологізовані синтаксичні транспозити прийнято диференціювати за тактами синтаксичної деривації (у нашому розумінні – синтаксичної транспозиції. – І. М.) на відприслівникові дієслівні аналітичні напівморфологізовані синтаксичні транспозити, які утворено безпосередньо від прислівників, та відіменниково-відприслівникові дієслівні аналітичні напівморфологізовані синтаксичні транспозити, що виникли на базі прислівників, які, у свою чергу, утворені від омоформних іменників [Вихованець 1992: 100]. Для тих і тих дієслівних транспозитів характерна прислівниковість безпосередньої вихідної одиниці, що «зумовило сформування в них морфологічної безкатегорійності, тобто набуття відсутності властивих дієслову та іменним частинам мови граматичних категорій» [Вихованець 1992: 100] і полегшило поєднання вихідних незмінних слів з аналітичними синтаксичними морфемами-зв'язками, виразниками дієслівних категорій часу, способу тощо.

Аналізовані дієслівні транспозити у формально-синтаксичній функції співвідносного з присудком головного члена односкладного речення вступають у корелятивні відношення з семантико-синтаксичною функцією предиката стану. Їхній валентний потенціал не виходить за межі двох залежних актантних позицій – суб'єктної та об'єктної, наприклад: *...і видно було їй на березі... вогнище...* (О. Гончар); *...зовні це нікому не було видно* (О. Іваненко); *...хлопцям чутно було тільки голос третього* (П. Загребельний); *[Мальві. – І. М.] стало жаль Ахмета...* (Р. Іваничук). Мінімальний вияв валентної актантної деривації обмежено одним залежним компонентом, наприклад: *Володькові зробилось радісно* (У. Самчук); *Галі раптом стало сумно* (В. Шевчук); *Художниці, видно, стало жарко...* (П. Загребельний). Зазначені відприслівникові та відіменниково-відприслівникові дієслівні аналітичні

синтаксичні транспозити із семантикою стану, подібно до дієслів із семантикою стану, звичайно належать до одновалентних сполук, зрідка – до двовалентних.

Отже, специфічна семантика, морфологічні, формально-синтаксичні та семантико-синтаксичні особливості цих похідних одиниць дозволяють вирізнити в межах відприслівникових дієслівних аналітичних синтаксичних транспозитів окремий їхній різновид – відприслівникові дієслівні аналітичні синтаксичні напівморфологізовані транспозити із семантикою стану. Як і власне-дієслова, зазначені відприслівникові дієслівні транспозити прийнято розподіляти на дві підгрупи [Вихованець 1988: 120; Вихованець, Городенська 2004: 294]. До першої підгрупи належать відприслівникові дієслівні аналітичні синтаксичні напівморфологізовані транспозити, що спеціалізовані на виконанні формально-синтаксичної функції співвідносного з присудком головного члена односкладних речень: *безлюдно, весело, вітряно, жарко, затишно, зелено, легко, лячно, млосно, погідно, смішно, соромно, сумно, темно, тяжко, холодно* та ін., наприклад: *Іванові стало весело на серці* (Усна народна творчість); *...йому стало погідно від тих очей...* (В. Шевчук); *...йому стає млосно...* (У. Самчук); *Марії холодно* (О. Іваненко); *В очах моїх темно, темно зробилося...* (У. Самчук); *Навкруги зелено, зелено й зелено. Свіжо так і тепло* (У. Самчук); *Філонові стало трохи соромно* (Ю. Мушкетик).

Другу підгрупу формують слова модальної семантики, що самостійно не можуть займати позицію члена речення, для них типовим є поєднання з інфінітивом. Складений інфінітивний головний член односкладного інфінітивного речення, крім семантики стану, виражає також значення потенційної дії: *потрібно, необхідно, варто, бажано, можна, треба* тощо, наприклад: *Потрібно було виконати батькове прохання...* (В. Малик); *Тільки там можна сховатися від хижих людоловів!* (В. Малик); *...собор треба знести...* (О. Гончар); *...необхідно змінити все в житті країни* (О. Іваненко); *Бажано зустрітися з самим Кончаком...* (В. Малик); *...не варто так перейматися!* (В. Шевчук). Ця підгрупа, за спостереженнями І.Р. Вихованця, являє собою «сукупність одиниць, проміжних між словами і аналітичними синтаксичними морфемами» [Вихованець 1988: 120]. Іноді модальні слова можуть заступати позицію складеного головного члена односкладного речення самостійно. За таких умов вони виражають семантику стану з модальним відтінком необхідності, доцільності, наприклад: *Для такого собору потрібно багато вибухівки* (П. Загребельний); *...треба все-таки трохи глузду* (У. Самчук).

Отже, відприслівникова дієслівна аналітична синтаксична транспозиція звичайно властива прислівникам модальної семантики та співвідносним із ними ступеньованим компонентам, що зафіксовані в первинній формально-синтаксичній позиції присудка, якісно-означальним прислівникам оцінної семантики і співвідносним із ними компаративам та суперлативам із вторинною формально-синтаксичною присудковою позицією. У функції присудка також зустрічаємо означальні просторові прислівники із семантикою місця та співвідносні з ними компаративи та суперлативи.

Крім того, у граматичній структурі української мови наявні похідні дієслівні утворення, що спеціалізовані на первинній формально-синтаксичній функції співвідносного з присудком головного члена односкладних речень. Дієслівна формально-синтаксична спеціалізація останніх закріплена специфічною семантикою, морфологічними та семантико-синтаксичними особливостями, що зближує їх із власне-дієслівними предикатами стану і сигналізує про глибший ступінь аналітичного синтаксичного переходу, який кваліфікуємо як аналітичну напівморфологізовану синтаксичну транспозицію.

Наступні наші дослідження будуть присвячені аналізу зв'язкових компонентів – аналітичних синтаксичних засобів відприслівникової дієслівної транспозиції, що дасть змогу комплексно представити явище відприслівникової дієслівної аналітичної синтаксичної транспозиції у граматичній структурі української мови.

References

- Вихованець 1988: Вихованець, І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті [Текст] / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с. – Бібліогр. : с. 247-254. – 1000 пр. – ISBN 5-12-000136-X.
- Вихованець 1992: Вихованець, І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови [Текст] / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с. – Бібліогр. : с. 215-220. – ISBN 5-12-002283-9.
- Вихованець, Городенська 2004: Вихованець, І.Р., Городенська, К.Г. Теоретична морфологія української мови [Текст] / І. Р. Вихованець (ред.). – К. : Університетське видавництво «Пулсари», 2004. – 398 с. – (Академічна граматики української мови). – Бібліогр. : с. 391-398. – 2000 пр. – ISBN 996-7671-60-7.
- Городенська 2006: Городенська, К.Г. Синтаксична сфера компаративних і суперлативних прислівників міри і ступеня [Текст] / К. Г. Городенська // *Ucrainica II. Současná ukrajinistika. Problémy jazyka, literatury a kultury : Sborník článků*. – Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. – 1 část. – S. 53-58. – Бібліогр. : с. 58.
- Городенська 2006 а: Городенська, К.Г. Синтаксичні позиції ступеньованих прислівників з первинною локативною семантикою [Текст] / К. Г. Городенська // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. – Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : [зб. наук. праць / відп. ред. М. Я. Плющ]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – Вип. 2. – С. 6-11. – Бібліогр. : с. 11.
- Городенська 2007: Городенська, К.Г. Власне-прислівникова й транспозиційна сфера ступеньованих прислівників з первинною якісно-означальною семантикою [Текст] / К. Г. Городенська // *Вісник Прикарпатського національного університету імені В. С. Стефаника. Філологія*. – Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007. – Вип. XV – XVIII. – С. 41-43. – Бібліогр. : с. 43.
- Городенська 2008: Городенська, К.Г. Семантичні групи прислівників у синтаксичній сфері дієслова [Текст] / К. Г. Городенська // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. – Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : [зб. наук. праць / відп. ред. М. Я. Плющ]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 4. – С. 110-114. – Бібліогр. : с. 114.
- Городенська, Годз 2008: Городенська, К., Годз, О. Проблема двоскладного прислівникового речення в сучасному мовознавстві [Текст] / К. Городенська, О. Годз // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика”* : [зб. наук. праць]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – Вип. VIII. – С. 35-41. – Бібліогр. : с. 41.
- Кавера 2008: Кавера, Н.В. Семантична типологія предикатів стану [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Національна академія наук України. Інститут української мови. – К., 2008. – 24 с.
- Косенко 2009: Косенко, К.Г. Предикатна основа та семантико-граматична диференціація дієслівних зв'язок в українській мові [Текст] : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Косенко Катерина Олександрівна. – К., 2009. – 192 с.
- Мельник 2013: Мельник, І. Семантичні групи відчислівникових дієслівних синтаксичних транспозитів [Текст] / І. Мельник // *Лінгвістичні студії* : [зб. наук. праць / гол. ред. А. П. Загнітко]. – Донецьк : Дон НУ, 2013. – Вип. 26. – С. 40-46. – Бібліогр. : с. 45.
- З'ясовано специфіку та межі поширення відприслівникової дієслівної аналітичної синтаксичної транспозиції, окреслено ступені предикативної закріпленості відприслівникових дієслівних аналітичних синтаксичних транспозитів, виокремлено та схарактеризовано ядро і периферію відприслівникових дієслівних аналітичних напівморфологізованих синтаксичних транспозитів, диференційовано зазначені похідні утворення за тактами синтаксичної транспозиції.*

Ключові слова: відприслівникова дієслівна аналітична синтаксична транспозиція, означальні прислівники, обставинні прислівники, предикативні прислівники, відприслівниковий дієслівний аналітичний синтаксичний транспозит, відприслівниковий дієслівний аналітичний напівморфологізований синтаксичний транспозит.

Available 19 September 2013.

Yana Vzhesch

УДК 82-92=111:004.738.5

SYNTACTICAL ORGANISATION OF THE NEWS TEXTS HEADLINES IN ELECTRONIC VERSIONS OF BRITISH AND AUSTRALIAN NEWSPAPERS

Syntactical organisation of the news text headlines in electronic versions of British and Australian newspapers is considered, main syntactical formulas of constructing news text headlines are analyzed, peculiar features of the syntactical formulas of constructing news text headlines are disclosed.

Keywords: mass media, informational genres, electronic versions, news text headlines, syntactical organization, declarative sentences, interrogative sentences, imperative sentences, single-nucleus sentences, double-nucleus sentences.

The modern world is experiencing the period of “informational explosion” that is inalienably connected with the development of the Mass Media and its close interaction with the Internet technologies. Due to the hectic pace of life the mass media are demanded to be more informative, more operative and more visual. This contributes to the expanding role of the texts of the informational genres, primarily, news texts. In the twentieth century the epoch mouthpiece was a newspaper, now this role is transferred to the Internet. In the trouble time, to get information a modern person, first of all, appeals to the Internet, electronic versions of the newspapers and pays attention to the headlines. In their turn modern mass media headlines must motivate, attract the reader’s attention, interest and evoke the desire to continue reading.

The study of the mass media was initiated in the late 40-s. One of the first analyses, based on the description of mass media functions, was made by H. Lasswell. In recent decades researchers have appealed to the news texts with the purpose of analyzing the language functioning [Васильева 1982; Володина 2003; Добросклонская 2005; Костомаров 2004; Солганик 1981]. Now researchers are studying media discourse, genres of the Internet texts, their structural and functional peculiar features [Апалат 2003; Заборовская 2003; Потапенко 2009]. So, the Internet discourse has been studied from different aspects of its manifestation, nevertheless the structure, organization, choice of forms of its smaller constituents still has insufficient attention.

The purpose of the present paper is to study and compare the syntactical organizational peculiarities of the headlines in the electronic versions of British and Australian newspapers. This purpose can be achieved by solving the following **tasks**: to analyze the syntactical organization of the headlines, to describe characteristic features of their syntax, to determine the main tendencies in their formation.

As a practical material for the present research the text headlines from the electronic versions of such British newspapers as *The Times* and *The Guardian* and such Australian newspapers as *The Australian* and *Herald Sun* have been used. These publications are broadsheet quality papers aimed at an educated and informed reader. The selection is determined by the circulation. According to the data, provided by *the Audit Bureau of Circulations*, in 2013 the circulation of *The Times*, founded in 1785, was 399,339 and the circulation of *The Guardian*, founded in 1821, was 189,000. According to the data, provided by *The Newspaper Works*, in 2010 the circulation of *Herald Sun*, established in 1840, was 515,500 and the circulation of *The Australian*, established in 1964, was 135,115. In the research the selection of headlines is not restricted with the relevance to the topic; however, most of the headlines are from top stories.